

Vergaderjaar 2011–2012

33 000 IV

Vaststelling van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2012

Nr. 76

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 juni 2012

1. Inleiding

Tijdens het algemeen overleg met de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties op 30 januari 2012 (zie kamerstukken II, 2011/’12, 33 000 IV, nr. 58) heb ik een aantal toezeggingen gedaan. Deze brief strekt ertoe u de toegezegde informatie te doen toekomen.

Het betreft de toezegging dat ik:

1. De Tweede Kamer schriftelijk zal informeren over het antwoord op de vraag welke budgetten (incl. hoogte van de betreffende budgetten) er bij de ministeries van EL&I, VWS, SZW, BZK en OCW voor Caribisch Nederland beschikbaar zijn, en of het mogelijk en zinvol is deze budgetten ontschot aan de eilanden beschikbaar te stellen indien deze eilanden daar om vragen.
2. De Tweede Kamer schriftelijk zal informeren over ontwikkelingen in de zaak die de heer Bijkerk namens drie cliënten van Bonaire, Saba en Sint Eustatius heeft aangespannen, waarbij onder meer wordt gevraagd om harmonisering van de uitkeringen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius met die van Nederland.
3. De Tweede Kamer voor 1 juli 2012 mijn analyse van de «harde kern» van de armoede in Caribisch Nederland en van de problematiek van de naschoolse opvang op de eilanden zal toesturen.

Genoemde onderwerpen komen in bovenvermelde volgorde in deze brief aan de orde. De tekst van deze brief is voor wat betreft de onderwerpen genoemd onder punt 3 (paragrafen 4 en 5 van deze brief) in concept voor reactie voorgelegd aan de bestuurscolleges van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Van eerstgenoemd bestuurscollege is een schriftelijke reactie ontvangen, die ik als bijlage bij deze brief voeg¹.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

2. Budgetten integrale aanpak sociaaleconomische problematiek

De afzonderlijke budgetten van de ministeries van VWS, BZK, OCW en SZW (EL&I is wel betrokken bij de beleidsvoorbereiding maar heeft geen aandeel in het budget) zijn inmiddels daadwerkelijk samengevoegd tot één totaalbudget dat vanuit de rijksoverheid beschikbaar wordt gesteld. Het budget dat als geheel voor dit doel beschikbaar is bedraagt voor 2012 € 1 020 000.

Mijn toezegging om nader terug te komen op de budgetten voor de integrale aanpak sociaaleconomische problematiek en het ontschotte karakter daarvan, was mede een reactie op een in het algemeen overleg door de heer Bosman (VVD) gestelde vraag naar risico's bij de eilanden in het ontschotten van budgetten. Met dat risico is rekening gehouden door het budget – wat op het niveau van het Rijk wel ontschot is – niet zonder meer naar de eilanden over te hevelen. Er kan slechts aanspraak worden gemaakt op de gelden, indien er sprake is van een projectvoorstel dat aantoonbaar bijdraagt aan het doel van de integrale aanpak, namelijk het verbeteren van de leefbaarheid, de re-integratie naar duurzaam betaald werk en het bevorderen van maatschappelijke participatie op Bonaire, Sint Eustatius of Saba. Naast de bestuurscolleges van de eilanden kunnen andere organisaties projectvoorstellen indienen, mits het desbetreffende bestuurscollege het projectvoorstel blijkens medeondertekening van de aanvraag ondersteunt.

Naast een toetsing op technische criteria (een rol die is neergelegd bij de Antilliaanse Medefinancieringsorganisatie), zoals planning en begroting, vindt een inhoudelijke toetsing plaats. Deze inhoudelijke toetsing gebeurt door vertegenwoordigers namens het ministerie en het betrokken bestuurscollege gezamenlijk. Door deze werkwijze is een gerichte aanwending van de beschikbare middelen geborgd.

3. AOV-procedure

De procedure waarbij gevraagd wordt om harmonisering van de uitkeringen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius met die van Nederland, heeft betrekking op de Algemene ouderdomsverzekering (AOV) BES. Medio januari 2012 hebben de betrokken cliënten hun beroepschrift bij het Gerecht in Eerste Aanleg ingediend. Maart 2012 is namens mij het verweerschrift bij het Gerecht ingediend. Op dit moment is nog niet bekend wanneer de behandeling van deze zaak zal plaatsvinden.

4. Verkenning armoede Caribisch Nederland

Doel van de verkenning is geweest om antwoord te krijgen op de vraag waarin de armoedeproblematiek in Caribisch Nederland zich manifesteert (en bij welke groepen) en wat achterliggende oorzaken zijn. Gesprekken met stakeholders, zoals kerken, huisartsen, woningbouwverenigingen, Centra voor Jeugd en Gezin, en met de bestuurscolleges van de eilanden, stonden in de bij de verkenning gevolgde aanpak centraal. De verkenning is uitgevoerd door mevrouw M. Drewes, werkzaam bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Haar rapportage, onder de titel «Armoede in Caribisch Nederland», is als bijlage bij deze brief gevoegd¹.

Uitkomst verkenning

De verkenning wijst uit dat er een groep mensen is die het moeite kost om maandelijks «de eindjes aan elkaar te knopen». Mensen met een inkomen op of rond het minimumloonniveau verdienen volgens respondenten te weinig om alle kosten te betalen. Eén van de gevolgen is dat betalingsach-

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

terstanden ontstaan, zoals bij het betalen van huur, elektra en water. Er wordt ook op voeding bezuinigd, waarbij men niet alleen kiest voor goedkopere (en vaak ongezonder) voeding, maar het komt ook voor dat kinderen zonder eten naar school worden gestuurd.

Gezin en familie

Armoede heeft dikwijls te maken met de gezinssituatie. Daarbij kan het gaan om zaken als het ontbreken van vaders in de gezinnen (en het in die omstandigheden ontbreken van een toereikende financiële bijdrage door deze vaders), gebrekkige woonomstandigheden met teveel mensen in één woning met te weinig privacy, huiselijk geweld, en het al genoemde punt van een ongezond voedingspatroon.

Binnen de eilandgemeenschappen helpt men elkaar als er problemen zijn. Vaak gebeurt dit door familie. Gezamenlijke huisvesting biedt de mogelijkheid om kosten te delen, maar heeft als keerzijde dat de ruimte niet altijd toereikend is. Het komt ook voor dat meubels (nagenoeg) ontbreken en dat er te weinig bedden zijn. Behalve de familie bieden ook de kerken ondersteuning aan personen die in een behoeftige situatie verkeren en vormen deze een belangrijk onderdeel van het sociaal vangnet.

Ouderen met AOV ontvangen, indien sprake is van een (echt)paar, afhankelijk van waar zij wonen binnen Caribisch Nederland een bedrag van totaal \$ 1 110 tot \$ 1 206 per maand. Als de partner overlijdt, dan wordt dit bedrag echter gehalveerd (terwijl de vaste lasten voor de achterblijvende AOV-gerechtigde mogelijk goeddeels hetzelfde blijven).

Budgetbeheer

Het niet goed rond kunnen komen kan niet zondermeer op het conto van een laag inkomen worden geschreven. Veel respondenten in het onderzoek wijzen op het niet goed met geld kunnen omgaan en het stellen van verkeerde prioriteiten, waardoor mensen in financiële problemen kunnen komen. Lenen (ook om luxe goederen als een flatscreen TV of dure mobiele telefoon te kunnen aanschaffen) is een veelvoorkomend fenomeen in Caribisch Nederland.

Kwetsbare groepen

Belangrijke factoren die van invloed zijn op het al dan niet leven in armoede, zijn de aanwezigheid van familie die kan helpen, en de mogelijkheid (of afwezigheid daarvan) om extra inkomen te verwerven. Kijkend naar deze factoren is het risico dat deze situatie zich voordoet het grootst bij de volgende drie groepen¹:

- ouderen (vooral van 75 jaar en ouder) met alleen AOV;
- arbeidsgehandicapten;
- alleenstaande moeders waarbij niet of te weinig wordt bijgedragen door de vader(s);

In hoeverre er sprake is van een «harde kern» als het om armoede gaat, is niet eenduidig vast te stellen. Er is wel zichtbaar dat vormen van armoede zich vooral bij bovengenoemde groepen manifesteert, maar daarbinnen is er veel verschil. De sociale en maatschappelijke context is hierbij relevant. Mensen met een laag inkomen zoeken vaak naar mogelijkheden van bijverdiensten. Dit komt bij alle groepen voor, en als er kinderen zijn hebben die vaak ook hun aandeel in het zorgen voor bijverdiensten.

---

¹ Immigranten die korter dan 5 jaar op het eiland wonen zijn in een aantal gevallen genoemd als vierde categorie.

Conclusie en vervolg

Een belangrijke conclusie die ik uit de uitkomsten van de verkenning trek, is dat voor een gerichte aanpak van de onderhavige problematiek individueel maatwerk noodzakelijk is. Bij het oplossen van de armoede-problematiek zijn zowel de eilandelijke overheden als de rijksoverheid aan zet.

Verantwoordelijkheid eilandbestuur

Het eilandbestuur draagt zorg voor armoedebestrijding in de brede zin van het woord, naast arbeidsbemiddeling en arbeidsparticipatie. Deze «overall» verantwoordelijkheid past bij de positie die het eilandbestuur ten opzichte van haar burgers inneemt. De bijbehorende taken hebben een wettelijke kern¹, maar er is ook sprake van vrije ruimte. Vanuit de vrije uitkering en eventueel andere fondsen kunnen de eilandbesturen hun rol inzake armoedebestrijding invullen. Voorbeelden hiervan zijn (projecten voor) schoolontbijt, maaltijdvoorziening voor ouderen, en financiële bijstand ten behoeve van acute voorzieningen (zoals reparatie lekkende daken) of water- en elektriciteitskosten. Ik noem ook kinderopvang, wat eveneens binnen het eilandelijke takenpakket valt. Vanuit zowel de invalshoek van opvoeding als voeding, vervult kinderopvang een belangrijke rol.

Ook schuldhulpverlening is een mogelijke invulling van de eilandelijke verantwoordelijkheid van armoedebestrijding. Schuldhulpverlening (met name de preventieve kant) is essentieel gezien de bevindingen uit de verkenning dat gebrek aan budgetbeheer een belangrijke oorzaak is van armoede. Ik heb de bestuurscolleges hier ook op gewezen tijdens mijn werkbezoek in mei jl. en de colleges een notitie overhandigd met handvatten om aan schuldhulpverlening invulling te geven. Ik verwacht dat dit onderwerp de komende periode vaker besproken zal worden tussen mijn departement en het openbaar lichaam (bijvoorbeeld vanuit de invalshoek van de integrale aanpak).

Een belangrijk aangrijpingspunt voor armoedebestrijding ligt in de toeleiding naar werk. De integrale aanpak van de sociaaleconomische problematiek vormt hiervoor het kader. Ook daarin zit maatwerk. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan activiteiten, gericht op specifieke groepen. Veelal zal sprake zijn van een situatie waarbij meerdere belemmeringen moeten worden weggenomen, voordat een succesvolle arbeidsparticipatie mogelijk is. Daarmee aan de slag gaan past binnen de bovengenoemde eilandelijke verantwoordelijkheid. Een voorbeeld van een initiatief op dit vlak is het project «matroos» op Sint Eustatius. In dit project worden lokale werkloze jongeren begeleid en opgeleid om hen meer kansen te bieden om zelf (een deel van) de functies in de maritieme sector te vervullen.

Het is van belang bij dergelijke initiatieven telkens (vraaggericht) de werkgevers te betrekken. Uit de hoeveelheid tewerkstellingsvergunningen die er momenteel worden verstrekt, kan worden opgemaakt dat er nog heel veel te winnen valt door vacatures vaker lokaal in te vullen in plaats van door personeel van buiten de eilanden, zoals in sommige sectoren nog vaak gebeurt.

Verantwoordelijkheid rijksoverheid

Ik heb de bestuurscolleges van Caribisch Nederland toegezegd dat ik als vervolg op de uitkomsten van deze verkenning de ruimte voor maatwerk binnen de onderstand nader zal bezien. Zowel de algemene als de bijzondere onderstand bieden maatwerkmogelijkheden, maar het is niet

---

¹ Wettelijke taken van de eilandbesturen op het vlak van of rakend aan armoedebestrijding hebben in elk geval betrekking op de volgende zaken: het bijdragen in kosten van begrafenis ingeval de erfgenamen de begrafenis niet kunnen betalen (Begrafeniswet BES), het indien nodig zorg dragen voor of vergoeden van vervoer, voeding en schooluniformen voor leerlingen in het primair onderwijs (artikel 5 Wet primair onderwijs BES), alsmede het voorzien in openbare arbeidsbemiddeling (Wet houdende de instelling van een arbeidsbureau BES).

duidelijk of die ruimte op dit moment volledig wordt benut. Een nadere analyse moet duidelijk maken of er binnen de huidige regelgeving oplossingen kunnen worden gevonden waarmee aan ervaren problematiek op individueel niveau tegemoet kan worden gekomen. Ik raad me momenteel op een aanpassing van het Besluit onderstand BES, om de ruimte voor het verlenen van bijzondere onderstand¹ te verbreden.

Arbeidsongeschikten vormen een specifieke categorie, waarvoor een aparte toeslag geldt. Met het oog op de problematiek van deze groep overweeg ik bijstelling van de hoogte daarvan. Gelet op aard en achtergrond van de onderhavige problematiek is een algehele verhoging van uitkeringsniveaus niet aan de orde. Dat past ook niet in de behoefte aan maatwerk.

Ik ben van plan om bij gelegenheid van mijn eerstvolgende ontmoeting met de bestuurscolleges van Caribisch Nederland (voorzien tijdens de zogeheten «CN-week» in oktober 2012) de resultaten van de hierboven genoemde nadere verkenning en mijn daaruit resulterende beleidsconclusies met de colleges te delen, waarna een (eventuele) aanpassing van het Besluit onderstand BES kan worden voorbereid. Overigens verwacht ik ook actie vanuit de openbaar lichamen om armoede tegen te gaan. Bij hen ligt het primaat vanuit hun bredere verantwoordelijkheid; ik beschouw mijn rol als aanvullend. Ik wil het overlegmoment van oktober a.s. dan ook tevens benutten om over de invulling van de eilandelijke taak door te spreken, met als doel dat de activiteiten vanuit openbaar lichaam en Rijk elkaar versterken.

5. Analyse naschoolse opvang

Tevens is een verkennende analyse gemaakt van de naschoolse opvang in Caribisch Nederland, teneinde een beter beeld te krijgen van het voorzieningenaanbod en de stand van zaken op dit terrein.

Bonaire

Op Bonaire is de Stichting Jeugdwerk *Jong Bonaire* actief. Jong Bonaire heeft tot doel jongeren te ondersteunen in hun ontwikkeling naar volwassenheid en richt zich op jongeren in het voortgezet onderwijs, in de leeftijd van 12 tot 20 jaar. Er staan ongeveer 265 jongeren ingeschreven, het centrum wordt dagelijks door 150 jongeren bezocht.

Jong Bonaire biedt meer dan veertig verschillende activiteiten aan. Het aanbod bestaat uit (water)sportactiviteiten en culturele activiteiten, en activiteiten gericht op algemene ontwikkeling. Daarnaast worden regelmatig evenementen en sporttoernooien georganiseerd, zijn er workshops voor ouders en kunnen jongeren indien nodig sociaal maatschappelijk begeleiding krijgen. Sinds 2011 heeft Jong Bonaire ook een zomerprogramma.

In juli worden elke week verschillende activiteiten georganiseerd, en kunnen jongeren een week op zomerkamp gaan.

Het centrum is van maandag tot en met vrijdag geopend, de jongeren kunnen er na schooltijd heen. De jongeren kunnen er eten en deelnemen aan diverse activiteiten. Er worden bijlessen gegeven en tevens is er huiswerkbegeleiding voor alle jongeren. De jongeren zijn allemaal verplicht om dagelijks tussen 15.00 uur en 16.00 uur huiswerk te maken onder begeleiding van vakleerkrachten en activiteiten begeleiders.

Illustratief voor de betekenis van Jong Bonaire is ook het aantal (junior) activiteitenbegeleiders dat in dienst is: 10 in totaal. Daarnaast heeft Jong

¹ Momenteel gelimiteerd tot vier categorieën: begrafeniskosten (behalve wanneer de Begrafeniswet BES van toepassing is), kosten voor het vullen van een waterreservoir, kosten voor een schooluniform (maar niet indien de Wet primair onderwijs BES van toepassing is), en kosten voor het op medisch voorschrift volgen van een dieet (maar géén vergoeding voor kosten die onder het bereik van de zorgverzekering vallen).

Bonaire een sociaal begeleider en een maatschappelijk begeleider in dienst (2011).

Jong Bonaire krijgt, naast een bijdrage van het ministerie van VWS (2012: \$ 400 000), een subsidie van het Openbaar Lichaam Bonaire van \$ 113 698. De oudercontributie is inkomensafhankelijk en bedraagt \$ 10 tot \$ 100 per half schooljaar.

Naast Jong Bonaire is *FESBO* (Fundashon Federashon Sentronan di Bario Boneiru) actief. Sinds september 2011 biedt FESBO naschoolse opvang aan kinderen van het primair onderwijs, in de leeftijd van vier tot twaalf jaar. Deze kinderen worden op schooldagen opgevangen van 13.00 tot 17.30 uur. Het is de bedoeling dat ook in vakanties opvang zal worden aangeboden. Momenteel staan bij FESBO 460 kinderen ingeschreven. FESBO heeft een wachtlijst.

Sinds augustus 2011 krijgt FESBO een subsidie van \$ 449 816 van het Openbaar Lichaam Bonaire ten behoeve van de naschoolse opvang van kinderen van 4 tot 12 jaar. De oudercontributie bedraagt \$ 5 per kind per schooljaar.

Buiten deze grootschalige opvang wordt door een beperkt aantal particulieren thuis opvang aangeboden. Deze opvang is meer gericht op huiswerkbegeleiding.

Sint Eustatius

Op Sint Eustatius is kinderopvangcentrum *Buzzy Bees* actief. Hier worden kinderen van nul tot vier jaar opgevangen. Vanaf 12.30 uur kunnen er kinderen in de leeftijd van zeven tot twaalf jaar terecht voor naschoolse opvang. Ongeveer 56 kinderen in die leeftijdscategorie maken gebruik van het centrum. Buzzy Bees krijgt een bijdrage van de lokale overheid.

Daarnaast biedt de *Mega D Foundation* naschoolse opvang in de vorm van vrijetijdsactiviteiten en huiswerkbegeleiding, dat een belangrijk onderdeel van de opvang. Er is ook een onderwijzeres bij het programma betrokken. Er komen na school gemiddeld twintig kinderen in leeftijd van 4–13 jaar naar het centrum. De kinderen krijgen er ook een maaltijd. De ouders betalen een bijdragen van \$ 30 per maand. De *Mega D Foundation* is opgezet met donaties en vrijwilligers en ontvangt inmiddels ook subsidie.

Saba

Elka Charles, hoofd van de basisschool, is in 2011 gestart met naschoolse opvang voor kinderen van vier tot twaalf jaar. Er komen ongeveer 20 kinderen.

De ouders betalen \$ 85 per maand. Van deze bijdragen wordt de begeleiding van de kinderen betaald. Er wordt geen subsidie verstrekt. Tegenover dit relatief laag bereik van naschoolse opvang op Saba staat een omvangrijk bereik van naschoolse activiteiten die door *Child Focus* worden aangeboden (zie hierna).

«Overall» beeld

Op elk van de eilanden is er aanbod van georganiseerde naschoolse opvang. Daarmee worden echter niet alle kinderen bereikt. In onderstaande tabel wordt per eiland een overzicht gepresenteerd van het aantal kinderen dat gebruik maakt van naschoolse opvang in relatie tot het totale aantal kinderen. In een aantal centra is sprake van wachtlijsten.

BONAIRE	(3 477 kinderen van 4 – 20 jaar)
Naschoolse opvang¹: Jong Bonaire (12 – 18 jaar)	Bereik / ouderbijdrage / subsidie: Bereik: 250 kinderen ingeschreven, 150 kinderen per dag Ouderbijdrage: \$ 10 tot \$ 100 per kind per half schooljaar Subsidie: \$ 113 698 Bereik: 460 kinderen
FESBO	Ouderbijdrage: \$ 5 per kind per schooljaar Subsidie: \$ 449 816
SINT EUSTATIUS	(704 kinderen van 4 – 20 jaar)
Naschoolse opvang: Buzzy Bees (4 – 12 jaar)	Bereik / ouderbijdrage / subsidie: Bereik: ongeveer 56 kinderen Ouderbijdrage: \$ 100 per maand voor kinderen 7 – 12 jaar Subsidie: ja, bedrag onbekend
Mega D Foundation (4 – 13 jaar)	Bereik: 20 kinderen Ouderbijdrage: \$ 30 per maand Subsidie: ja, bedrag onbekend
SABA	(289 kinderen van 4 – 20 jaar)
Naschoolse opvang: Elka Charles (4 – 12 jaar)	Bereik / ouderbijdrage / subsidie: Bereik: ongeveer 20 kinderen Ouderbijdrage: \$ 85 per kind per maand Subsidie: nee

Er zijn ook initiatieven die niet direct onder naschoolse opvang vallen, maar die wel georganiseerde activiteiten voor jongeren bieden. *Child Focus* op Saba is daar een voorbeeld van. Dit programma voor kinderen van 4 tot 18 jaar kent geen maaltijdvoorziening, wel kunnen kinderen er een boterham krijgen als ze honger hebben. De activiteiten vinden op verschillende plekken op het eiland plaats, de kinderen worden daar per bus naartoe gebracht. Er is een keur aan activiteiten, zoals sport, cultuur, kooklessen, naailessen, muziek. *Child Focus* bereikt op ongeveer 85% van de jeugd vooral tot twaalf jaar (op basis van incidentele deelname). *Child Focus* wil in de toekomst ook meer gericht activiteiten voor tieners ontwikkelen. Het Openbaar Lichaam stelt het gebouw en de elektriciteit beschikbaar. De activiteiten en de begeleiding worden gefinancierd met fondsen en subsidies, waarbij het ministerie van VWS \$ 375 000 bijdraagt (voor 2012 en 2013). Een dekkend beeld van dergelijke naschoolse activiteiten is niet voorhanden en is ook niet goed samen te stellen, gezien het wisselende karakter ervan.

Bovendien is op alle eilanden een Cruyff Court gerealiseerd met subsidie van het Rijk. Het Cruyff Court biedt jongeren de mogelijkheid om na school te sporten en actief te zijn en kan ook een belangrijke sociale functie in de buurt vervullen.

¹ Naast FESBO en Jong Bonaire zijn er vier instanties die enkel buitenschoolse opvang aanbieden (136 kinderen). De rest (92) van de kinderen wordt op de andere kinderopvang-centra opgevangen.

De financiële mogelijkheden van de organisaties die naschoolse opvang aanbieden zijn veelal beperkt. Er wordt veel met tijdelijk personeel (stagiaires) gewerkt. Ouders hebben soms moeite om de bijdrage voor de opvang te betalen. Een aantal centra maakt noodgedwongen gebruik van tijdelijke locaties (leegstaande gebouwen), die niet in alle gevallen aan de kwaliteitsnormen voldoen. Soms bieden kerkelijke organisaties, die een belangrijke sociaal-maatschappelijke functie vervullen op de eilanden, hulp bij de opvang.

School(tijden)

De schooldagen op de eilanden zijn in vergelijking met die in Nederland relatief kort. Het onderwijs op de meeste scholen loopt tot ongeveer 13.00 uur. Op ambtelijk niveau is dit neergelegd bij OCW met verzoek om te bezien of verruiming mogelijk is.

Het onderwijs kan ook een belangrijke motor zijn om kinderen via de naschoolse opvang bekend te maken met sport en bewegen. Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) heeft daar in 2011 onderzoek naar gedaan. De succesfactor daarbij is de laagdrempeligheid binnen de school. Op school bevinden kinderen zich in een veilige en vertrouwde omgeving. De onderwijzer kan de kinderen stimuleren om deel te nemen aan sportieve activiteiten die bij de naschoolse opvang worden aangeboden.

Conclusie en vervolg

Mede uit eigen waarneming vanuit mijn werkbezoek aan Caribisch Nederland, mei 2012, concludeer ik dat verbeteringen op het terrein van de naschoolse opvang mogelijk en nodig zijn. Het valt onder de verantwoordelijkheid van de eilandbesturen om hiervoor maatregelen te nemen. In voorkomende gevallen kan daarbij gebruik worden gemaakt van de middelen die beschikbaar zijn gesteld ten behoeve van de integrale aanpak sociaaleconomische problematiek. Ik laat op dit moment binnen mijn departement in kaart brengen welke ondersteuning vanuit Nederland mogelijk is om de buitenschoolse opvang op de eilanden op een hoger peil te krijgen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het aanbieden van expertise door Nederlandse kinderopvangorganisaties aan organisaties in Caribisch Nederland, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid en identiteit van de eilanden. Zo nodig kan de thematiek nader tussen de bestuurscolleges en mij worden besproken tijdens de «CN-week» van oktober 2012.

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
H. G. J. Kamp